

Kysymyksestä kiteymäksi?

Suomen kielen kiteytyneet *tiedätkö*-tyypin ilmaukset arkikeskustelussa

Karita Suomalainen
Turun yliopisto

Janica Rauma
Turun yliopisto

Esityksemme käsittelee suomen kielen kiteytyneitä *tiedätkö*-tyypin ilmauksia osana arkikeskustelua. Kanonisessa merkityksessään *tietää*-verbi yksikön 2. persoonassa osana interrogatiivista lausumaa esittää kysymyksen, joka koskee vastaanottajan hallussa olevaa episteemistä tietoa (esim. *tiitätkö miten tää toimii?*). Puhutussa kielessä *tiedätkö*-tyypin ilmauksia (esim. *tietsä, tietsie, tiäkkö, tieks*) voidaan kuitenkin käyttää myös kiteytyneinä ilmauksina, joilla on kontekstissaan vuorovaikutuksen kulun ja osanottajien välisen yhteistyön kannalta relevantteja tehtäviä (vrt. esim. Fox Tree & Schrock 2002; Asmuß 2011; ks. myös Keevallik 2003: 154–172).

Esityksessämme tarkastelemme, kuinka *tiedätkö*-ilmauksen syntaktinen ja toiminnallinen esiintymisympäristö vaikuttavat siihen, kuinka kiteytyneeksi ilmaus kontekstissaan määrittyy. Yhtäältä kiinnitämme huomiota siihen, millaisten syntaktisten kokonaisuuksien osaksi kiteytyneet *tiedätkö*-ilmaukset voidaan hahmottaa ja millaisia kollokaatteja ne lausumakontekstissaan saavat. Toisaalta taas tarkastelemme *tiedätkö*-ilmauksia myös vuorovaikutuksellisen esiintymiskontekstinsa osana ja analysoimme, missä kohdassa vuoroa ja sen rakenneyksikköä ne tyypillisesti esiintyvät. Esityksemme osoittaa, että kiteytyneiden *tiedätkö*-ilmausten sijoittuminen lausumaan ja vuoroon liittyy tiiviisti niiden saamiin vuorovaikutusfunktioihin: suomenkielisissä arkikeskusteluissa kiteytyneet *tiedätkö*-ilmaukset toimivat vastaanottajien osallistamisen välineinä, ja niitä käytetään tyypillisesti konteksteissa, joissa äänessäolija haluaa korostaa puheenalaisena olevan aiheen intersubjektiivista ulottuvuutta.

Esityksemme aineisto koostuu Turun yliopiston Arkikeskustelujen morfosyntaktinen tietokanta Arkisyn -hankkeen (ks. Arkisyn) suomenkielisistä arkikeskusteluista, joiden yhteenlaskettu kesto on noin 30 tuntia. Esityksemme teoreettis-metodologisena viitekehyksenä käytämme vuorovaikutuslingvistiikkaa (ks. Couper-Kuhlen & Selting 2018).

Lähteet

Arkisyn. Suomenkielisten arkikeskustelujen morfosyntaktinen tietokanta. Tietokanta rakennettu Turun yliopistossa, aineisto Helsingin yliopiston Keskusteluntutkimuksen arkistosta ja Turun yliopiston Lauseopin arkistosta. Suomen kielen ja suomalais-ugrilaisen kielentutkimuksen oppiaine, Turun yliopisto.

Asmuß, Birte 2011: Proposing shared knowledge as a means of pursuing agreement. In Stivers, Tanya, Lorenza Mondada & Jakob Steensig (toim.), *The morality of knowledge in conversation*, 207–234. Cambridge: Cambridge University Press.

Couper-Kuhlen, Elizabeth & Margret Selting 2018: *Interactional linguistics. Studying language in social interaction*. Cambridge: Cambridge University Press.

Fox Tree, Jean & Josef Schrock 2002: Basic meanings of *you know* and *I mean*. – *Journal of Pragmatics* 34 (2002), 727–747.

Keevallik, Leelo 2003: *From Interaction to Grammar: Estonian Finite Verb Forms in Conversation*.
Acta Universitatis Upsaliensis. Studia Uralica Upsaliensia 34. Uppsala.